

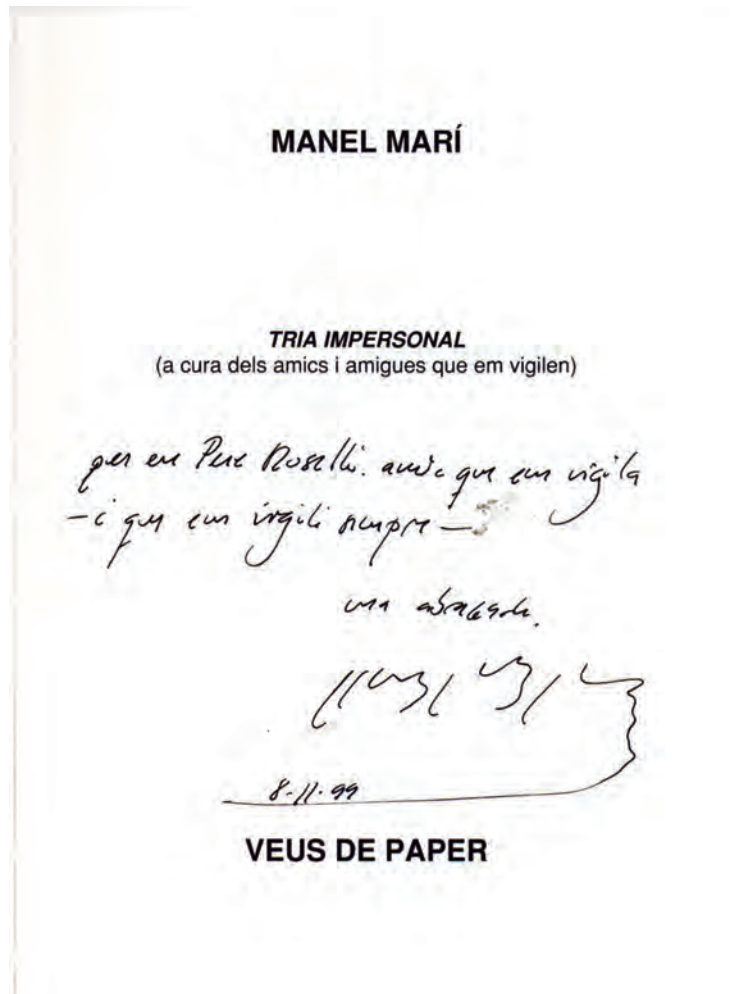
Els fotogrames poètics de Manel Marí

per Pere Rosselló Bover

Vaig conèixer en Manel Marí quan va guanyar el Premi Miquel Àngel Riera 1998, un guardó per a poetes joves que convocava l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra", avui dissortadament desapareguda. L'elecció fou unànime, sense discrepàncies en el jurat. En aquell moment en Manel Marí encara era un desconegut en el món de les lletres de Mallorca, però el seu nom ja començava a despuntar a Eivissa i al País Valencià. Havia obtingut un accèssit del premi Baladre, atorgat per l'Institut d'Estudis Eivissencs, per *Divuit poemes d'amors* i havia rebut la Menció d'Honor de Poesia Jove d'Alzira amb *Discurs a la negativa* (1997). A més, havia publicat poemes en algunes revistes d'Eivissa i del País Valencià. Per aquells anys en Manel era estudiant de Psicologia –després, ho va ésser de Sociologia– a la Universitat de València, dada que no és gens gratuïta per a aquells que coneguin la seva poesia, en la qual l'anàlisi psicològica és essencial.

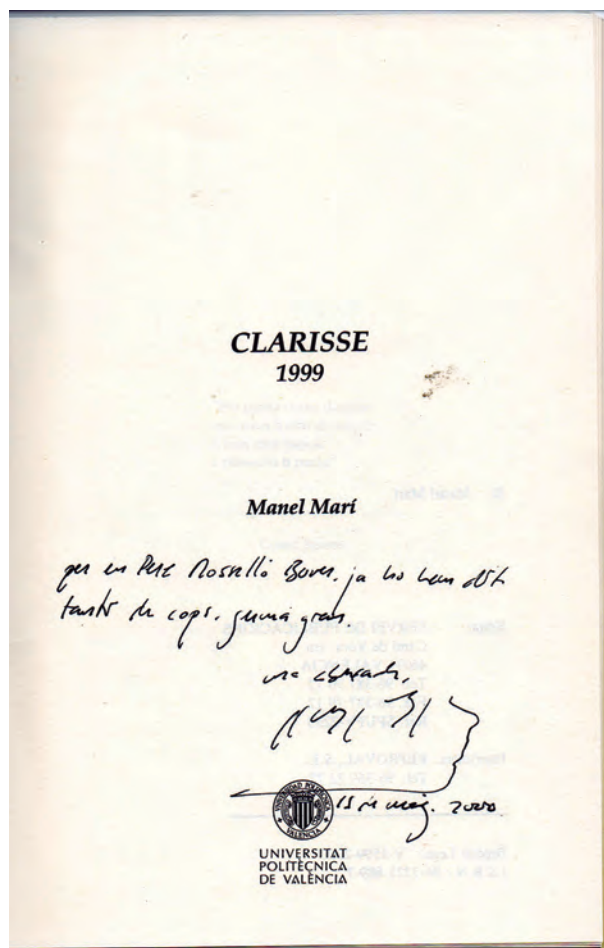
Com a eivissenc, Manel Marí era un cas curiós perquè, fins a aquell moment, s'havia mogut exclusivament entre els seus dos llocs de residència, Eivissa i València, sense passar ni per Palma ni per Barcelona. A conseqüència del premi vàrem estar en contacte per posar en marxa l'edició de *Poemes en gris*. Primer foren els contactes telefònics i, poc després, les trobades en persona. I d'aquí va néixer l'amistat. Coneixent en Manel, era inevitable. Record amb simpatia la insòlita desconexió que en aquell temps en Manel tenia de la ciutat de Palma. Jo no havia conegut mai cap eivissenc (ni tampoc cap menorquí)

Dedicatòria
personal de
Manel Marí del
seu llibre *Tria
impersonal*
(1999).



que pràcticament desconeguéssim Mallorca. Tots recordam com era de difícil, abans de *Google maps*, indicar a algú que no havia estat mai a la teva ciutat on havia de ser tal dia i tal hora. Però això era lògic perquè, per a en Manel, Palma era a la perifèria dels seus pols d'actuació. Potser per culpa de la meua manca de destresa a l'hora d'explicar-li on ens podíem trobar, vàrem acabar trobant-nos en una gelateria de la cantonada del carrer de Catalunya amb l'avinguda d'Ar-

gentina –un impossible geogràfic, se m'ocorre ara–, amb les taules en una voravia amb molt de trànsit i soroll, just davant d'una cruïlla amb semàfors. Un lloc ben poc adient per mantenir-hi una conversa tranquil·la sobre poesia. De llavors ençà aquell indret es convertí en el nostre punt de trobada quan venia a Palma. Tanmateix en Manel, amb l'ajuda d'una cervesa, podia resistir totes les incomoditats possibles i era capaç d'abstreure's amb un estoïcisme admirable. Allà vaig co-



Dedicatòria de Manel Mari a l'autor de l'article, del seu llibre de poemes *Clarisse* (1999), editat a València.

Per a ell tota la seva poesia és com la filmació d'un procés psicològic, d'una evolució subjectiva, d'una història interior a partir d'uns moments concrets

nèixer un jove afable, simpàtic, que desprenia companyonia i complicitat. Un jove a qui podria haver conegut a les aules, com a alumne. Però no, no era un alumne: era un amic i, amb la conversa, des del primer moment vaig comprendre que potser jo tenia més coses a aprendre d'ell que ell de mi. Allà parlàrem de poesia i de moltes altres coses. I descobrírem afinitats tan estranyes com el gust per la lletra Garamond. Aviat en Manel, que posava cara de no haver trencat mai un plat, em va fer broma: em deia que jo era «el germà gran de l'illa gran», la qual cosa volia dir que ell era «el germà petit de l'illa petita». I això volia dir que esperava que jo el guiàs en aquesta passa, que ell intuïa important, de la publicació de *Poemes en gris* (1999). Realment, encara que em veiés com un germà gran, la diferència d'edat entre nosaltres era més bé la que hi sol haver entre un nebot i un oncle. Però jo sabia que en Manel no necessitava gaire ajuda i que es bas-

tava ben bé ell sol per volar on volgués. Llevat de dos pròlegs que més tard vaig escriure a altres llibres seus, no va haver de menester la meua ajuda.

No és el meu propòsit escriure aquí un comentari sobre la poesia d'en Manel Mari. Ho deix per a una altra ocasió. El que sí voldria dir és que, per a mi, el record d'en Manel sempre anirà unit a *Poemes en gris*. El Manel Mari que jo vaig conèixer està concentrat en aquest poemari, encara que abans i després n'escrivís d'altres, de qualitat semblant o, potser, superior. Ja he dit que hi va haver una absoluta unanimitat a l'hora d'atorgar-li el Premi Miquel Àngel Riera i les qualitats del poemari no varen passar desapercebudes a cap dels membres del jurat. El que sobretot hi vàrem veure va ser una maduresa, tant per la seva capacitat expressiva com per la profunditat en els temes, que és molt difícil de trobar en un poeta jove.

Un dels «càstigs» a què sotmetíem els poetes que publicaven a la

col·lecció «El Turó», sobretot als més joves, era fer-los redactar una o dues pàgines sobre el que era per a ells la poesia. Quasi res! S'ho havia inventat en Miquel Àngel Riera amb la idea de fixar les *poètiques* de cada autor i, també, per estalviar-se la molèstia que alguns li demanassin que els escrivís un pròleg. En realitat, es tractava d'un exercici interessant, que de vegades donava resultats sorprenents. En Manel, per a l'ocasió, va escriure un text titulat «Alguns mots abans», que ens proporciona algunes de les claus, no sols de *Poemes en gris*, sinó pràcticament de tota la seva obra poètica. Qui s'interessi per la poesia d'en Manel no pot passar per alt aquest *autopròleg*, en el qual qualifica els seus poemes de *fotogrames* del seu món interior. Per a ell tota la seva poesia és com la filmació d'un procés psicològic, d'una evolució subjectiva, d'una història interior a partir d'uns moments concrets. Són fotos no estàtiques, sinó en moviment. Conseqüència d'aquesta manera d'entendre la poesia és que les revisions o les reescriptures dels versos són, per a ell, impossibles, ja que impliquen unes circumstàncies dife-

1. Manel MARI: «Alguns mots abans» dins *Poemes en gris* (Mallorca: Obra Social i Cultural de «Sa Nostra», 1999), pàg. 7-8.

rents de les que els varen produir. Per a en Manel, el poeta és com un director de cinema que va filmant escenes de la seva existència: «Més que fotografies —ens explica—, fotogrames. No deixa de ser la història de cadascú, amb protagonistes, antagonistes i extres, escenaris concrets, interiors, exteriors, decorats, i el guió que, dia rere dia, anem fent i desfent. Benaurada improvisació, aquesta d'estimar de tant en tant.»¹

En Manel convertia la poesia en la plasmació sobre el paper de moments, sentiments o estats d'ànim, que són fugitius o efímers per naturalesa. Hi tenia una gran destresa que es podia confondre amb la facilitat, però que, de fet, n'era tot el contrari: s'esforçava a l'hora d'interrogar-se, d'escorcollar minuciosament el seu interior, amb profunditat i, sobretot, cercant la veritat, sense cedir als tòpics ni mentir-se a si mateix. En aquest sentit, la seva poesia és fruit d'un gran esforç, tant per la voluntat d'aprofundir en el bessó de la consciència com per la constància de mantenir al llarg del temps aquest exercici constant. Anys més tard, el 2008, en les paraules inicials que va escriure per a la breu antologia *Cinc cèntims*, en Manel escrivia uns mots que insistien en aquesta idea: «Uns versos des del llit, des de la barra d'un bar en meitat d'una borratxera, des de

S'esforçava
a l'hora
d'interrogar-se,
d'escorcollar
minuciosament
el seu interior,
amb profunditat
i, sobretot,
cercant
la veritat

l'avantguarda d'una manifestació..., fotografies totes que no gosàriem mostrar a ningú, ni esperàriem que ningú no ens mostrés, troben l'espai als versos per dir-nos, entre altres coses, que els nostres vicis, els nostres sentiments, les nostres revolucions, les nostres misèries... estan en la ment d'un altre, que aquest món continua ple de miralls i tenim l'avantatge que aquests miralls no ens tornen una única imatge ni una única veritat.»²

Com no hi ha pel·lícula sense espectadors, tampoc no hi pot haver poesia si no hi ha un lector, un receptor d'aquesta comunicació. Tanmateix en Manel sabia que es tractava d'una comunicació dinàmica, que no implicava una única lectura, una única veritat, sinó que el sentit podia anar canviant al llarg del temps o que podia ésser diferent per a cada lector.

Poemes en gris són, així, fotogrames d'un «temps de pensar l'amor i equivocar-se», com diu en un poema del llibre, que incideixen un pic i un altre en la sensació de derrota, de viure una experiència dominada pel desànim. Mots com «tanca», «mur», «mentida», «pedra», «anèmia», «solitud», «hivern», «boires»... van creant un clima amb què el poeta vol mostrar-nos els episodis d'una història d'amor (o, potser millor, de desamor), que arriba a tenir un to claustrofòbic i en la qual el poeta, en lloc de mirar cap al futur, es gira envers el passat per revivir-hi, tot i el dolor de l'absència i del desengany. Ens trobam davant una història trasbalsadora —la història d'un amor que té quelcom de furtiu—, de la qual ha après algunes lliçons vitals com, per exemple, que «sobreviure és el tòpic de l'ànsia dels mediocres.»

Però tota història, com tot film, ha d'ocórrer a un lloc i, en aquest sentit, els *Poemes en gris* ens revelen un altre dels trets de la poesia d'en Manel Marí: la interacció entre el jo poètic i els llocs, la fusió emo-



Dedicatòria personal de Manel Marí del seu poemari *Patrimoni dels dies*, editat per l'Institut d'Estudis Eivissencs.

tiva entre els indrets i els sentiments. Un tret, aquest, que al meu parer té molt a veure amb dos poemes que també varen estar estretament vinculats als llocs on varen néixer i viure: Marià Villangómez i Vicent Andrés Estellés. Eivissa i València, les dues terres d'en Manel. Podríem posar molts d'exemples d'aquests *fotogrames* dels escenaris d'en Manel Marí, però n'hi ha un que és essencial perquè és recurrent en tota la seva obra poètica: el cafè de Can Pou, on en Manel toca mare, perquè és l'espai inseparable dels sentiments i de les sensacions de què ens vol parlar.

No sé on deu parar en Manel en aquests moments després d'aquell fatídic 31 de gener de 2018. La gelateria de l'avinguda d'Argentina fa anys que va tancar i no crec que, si ve a Mallorca, li faci massa ganes tornar-hi. Potser al cafè de Can Pou el seu esperit encara hi roman en algun racó. Però on sempre el puc trobar és en la pel·lícula que va filmar amb els fotogrames *en gris* dels seus poemes.

2. Manel MARÍ: *Cinc cèntims. Tria impersonal* (Palma: Govern de les Illes Balears, 2008). «Paraula de Poeta», 5.